Artur Silvestri

SECRETUL „RUGULUI APRINS“

Pornind de la câteva documente despre Mitropolitul Tit Simedrea

CARPATHIA PRESS — 2007

CARPATHIA PRESS, 2007
str. Școala Herăstrău nr. 62, sector 1
București, România, cod 014146
E-mail: **carpathia.press@gmail.com**
Tel/fax: **004-021-317.01.14**
ISBN: **978-973-7609-21-2**

SUMAR

Spaima de a continua „nefăcutul“ prin amânare 3
Codul „Semănătorului“ 5
„Umbra“ și „imaginea“ 11
„Omul secret“ 15
Amintiri dintr-o „carte vorbită“ 17
„Rugul aprins“ de la Antim 23

Coperta și tehnoredactare: **Gabriela Chircea**
Tipar: **S.C. EURO PRINT COMPANY S.R.L.**, Buzău, România

SPAIMA DE A CONTINUA „NEFĂCUTUL“ PRIN AMÂNARE

Cartea aceasta nu ar fi trebuit să existe în această forma căci materialul cuprins în ea era destinat numai cercetării de laborator în vederea restituirii unei opere ce se cunoaște prea puțin deși se întrebuințează adeseori, și se însușește ca și cum ar fi o creație folclorică și anonimă. Ea a trebuit făcută înainte de a se constitui în etape – ce poate că nici nu vor exista – atât ediția de „opere alese“ cât și **reconstituirea de personalitate**, *fiind, deci, consecința* **spaimei de a continua nefăcutul prin amânare**; *astfel încât reflectă înțelegerea priorităților de moment, chiar dacă rezultatul va fi indefinit și corectabil. Felul însuși cum s-a formulat conține o fabulă.*

Succintul documentar ce urmează s-a alcătuit în câteva ore, înainte de Noaptea de Înviere din acest an, și s-a definitivat în prima zi de Paști, așezându-se în paginile unei cărți de mici dimensiuni care nu însemnează altceva decât imaginea a ceea ce facem noi, ca „spirit“ și „popor“: ***eterne recuperări sub apăsarea timpului pierdut și a deciziilor amânate, construcție peste straturi nedeșelenite și adaos prin înnodare de fire ce s-au întrerupt aparent.*** *Căci, la drept vorbind, „cazul Tit Simedrea“ ilustrează și el, cu tot atâta putere ca și nenumărate alte „cazuri“ de memorie deficitară și de nepăsare colectivă, modul nostru de a reacționa fără sistemă și pierderile periodice de memorie ale căror urmări stau în incomensurabil. Despre el, ca și despre atâția alții ce însemnează mult (și, poate unii, „contribuție capitală“) se știe prea puțin, se colportează și se ignoră opera și „lucrarea“ care, deși se întrebuințează prin compilație și adeseori „sustragere de patent“, au greutate și contează într-un imaterial al tradiției care se traduce treptat într-un* **folclor de fapte** *ce se includ în anonimatul deplin. „Medieviștii“ noștri cu aplecare către istoria literaturii știu despre imnograful Filotei de la Cozia ceea ce încheiase ca studiu Tit Simedrea și nu cercetează – pornind de aici – absolut nimic ci doar „preiau“; studioșii istoriei tiparului nu mai verifică (și câteodata nici nu citează) concluziile „vladicii de la Cernăuți“ despre Macarie inițiatorul de carte scoasă de sub teasc în Carpați, acum o jumătate de mileniu; exegeții monahismului românesc consideră ideea continuității de așezare călugărească ante-nicodemiană, demonstrată de Tit Simedrea, ca fiind imbatabilă dar anonimă. Pare că totul se orânduiește într-o continuă uzurpare*

*de lucrare majoră care, fără a se încheia, sfârșește – prin acceptare tacită sau ignorantă – să devină **regula răului** în materie de atitudine față de premergători. Acolo unde ar trebui să fie „pomenire", identificare de „nume" și „înfăptuire", arătare de treaptă solidă ce reazemă înaintările diverse în procesul colectiv de afirmație națională, avem numai uitare, așezări în penumbră, „înlăturare silnică" în ideea de a se lustrui pe sine „omul recent" și fără memorie. „Folclorismul" culturii noastre biruie încă o dată într-o istorie ce nu a știut să impună document propriu, punct de vedere „local" și, deci, universalitatea răspunsului autohton ce decurge din întreprinderea individuală.*

*Aici ușurința în a substitui „contribuția de început" pare colosală. Lipsește „ediția de opere" măcar în forma ei selectivă ori de „scrieri alese" și lipsesc chiar și „cărțile" în sensul propriu căci, savant și cărturar eminent și respectat, Tit Simedrea și-a divulgat concluziile numai în publicații de erudiție ori în „presa bisericească" prea puțin citită în afara mediului curent unde circulă și se răsfoiește. Dar dacă astfel de neajunsuri – ce sunt generale – nu ar fi existat, s-ar fi văzut că opera este vastă, erudită și solidă și că s-a închegat prin muncă de benedictin valah, având un înalt simț al necesității de a rezolva teme ce par mărunte însă au semnificație care atârnă mult și greu. La noi, însă, unde nici un scriitor român nu are încă „ediție completă" și unde nu s-a modificat nimic din 1941 și până azi (de când G. Călinescu deplângea lipsa de interes oficial în această materie și, deci, incapacitatea Statului de a-și vedea rostul în istorie) a zice că un autor de studii de material nepopular nu-i cunoscut și nu se ilustrează ca **întreg făcut** pare un incident și o extravagență care nu poate supăra deși spune, prin efecte, totul despre atitudinea în ansamblu.*

*Aceasta se explică mai mult ca sigur printr-un fel de a fi constituiți culturalicește prin instituții care, cultivând **spiritul creol** și, prin acesta, o păgubitoare **patologie a neîncrederii în noi înșine**, ne îndeamnă să trăim cu privirea ațintită în pământ și ne împiedică să răzbim prin afirmaie dincolo de „neisprăvit" și ipotetic. Însă, cu toate acestea, un „ceva" nedeslușit ne apără și face ca, acolo unde a rămas aparența de teren pustiu, să se reînnoade peste timp idei și „semne" care, asemeni **rugului aprins**, renasc și ard impulsionate de puteri necunoscute care lucrează parcă de la sine.*

8 Aprilie 2007, Sfintele Paști

CODUL „SEMĂNĂTORULUI“

Să fi fost acum mai bine de șapte luștri, când – spre sfârșitul anului 1971 – se săvârșea din viața pământească la Mânăstirea Cernica, unde viețuia retras de un deceniu într-o seninătate de anahoret de munți, Tit Simedrea, ultimul Mitropolit al Bucovinei, izgonit din scaun de ocupant, vlăscean de obârșie ieșit dintr-un sat vecin cu al lui Nichifor Crainic, odinioară diriguitor de seamă al revistei „Biserica Ortodoxă Română“, vicar al patriarhului Miron, episcop de Balți, savant și duhovnic de largi ecouri. Locul însuși unde se așezase spre a petrece amurgul vieții avea parcă un **ceva tainic** căci era „Mânăstirea Sfântului Calinic“, cel ce orânduise în Valahia o tradiție adusă de la Moldova și urmărise „directiva post-paisiană“ cu îndrumarea Starețului Gheorghe, făcând, deci, o continuare și o extensiune de materie sufletească având origină străveche și poate imemorială, nu doar athonită, așa cum se spune frecvent. La fel de tainică părea că este și „întristata adunare“ ce îl ducea pe ultimul drum pământesc. În jurul catafalcului, spre a sluji, se adunaseră în sobor vlădici din toată țara, așa cum este obiceiul la sfârșitul unui ierarh de rang înalt, însă înșiruirea numelor și „scaunelor“ depășește semnificația unei ceremonii oarecari. Erau, deci, de față, cu titlurile și numele de atunci, *„I.P.S. Mitropolit Firmilian al Olteniei; P.S. Episcop pensionar Valerian Zaharia; P.S. Episcop Antim Târgoviștеanul, vicar patriarhal, P.S. Episcop Antonie Ploieștenul, vicar patriarhal; P.S. Episcop Nestor Severineanul, vicarul arhiepiscopiei Craiovei; P.S. Arhiereu Gherasim Constănțeanul, vicarul Episcopiei Dunării de Jos; Prea Cuvioșii Arhimandriți: Roman Stanciu, starețul Mânăstirii Cernica; Benedict Ghiuș și Grigore Băbuș, de la Catedrala Sfintei Patriarhii /…/ În strana arhierească și în jurul acesteia au luat loc: I.P.S. Mitropolit Iustin al Moldovei și Sucevei; P.S. Episcop Visarion Rășinăreanul, vicarul Arhiepiscopiei de Alba Iulia și Sibiu; P.C. Pr. Alexandru Ionescu, vicarul Arhiepiscopiei Bucureștilor“,* laolaltă „oameni vechi“ și „oameni noi“. Inventarul datează însă dacă se traduce în limba „numelor fără vârstă“, aceștia erau, de fapt, vlădicii Antonie Plămădeală, Nestor Vornicescu, Antim Nica (toți trei – basarabeni de origină), Firmilian Marin, mitropolitul Olteniei din acei ani, Gherasim Cristea, nonagenarul episcop al Râmnicului de azi, arhimandriții Roman Stanciu al Cernicăi, ulterior epicopul vicar al Patriarhiei, socotit între „ținătorii de tipic și de tradiție“, Benedict Ghiuș, de la Mânăstirea Antim (episcop numit la Hotin, în vremea mareșalului Antonescu) și Grigore

Babus, bibliotecarul enigmatic al Sfântului Sinod, o prezență mitică, aproape borgesiană, Valeriu Zaharia, faimosul episcop al Orăzii, pensionat de nevoie mai de curand ca și Tit Simedrea altadată, la încheierea războiului. Prezența viitorului patriarh Justin, pe atunci mitropolit al Moldovei, pare neobișnuită aici, ca și absența patriarhului vremii, Prea Fericitul Justinian, căruia se zice că Mitropolitul Tit îi fusese duhovnic.

Și locurile de unde veneau, ori unde „stăpâniseră" sau vor stăpâni, erau foarte diferite, acoperind o geografie „de întreg". Mai mult chiar, adunarea avea ceva dintr-o întâlnire de confrerie și această impresie era întărită și de panegiricele rostite de doi dintre vorbitori, al căror conținut părea să depășească retorica de moment și „tipicul oratoric", având un tâlc a cărui deslușire ar merita făcută mai în amănunt. Sigur este, însă, că aceștia vorbeau ca **„ucenici" și „exponenți".** Iată, mai întâi, vorbele de însuflețită emoție ale Episcopului Antim Nica, rânduite de certitudinea că Mitropolitul Tit va rămânea și peste timp ceea ce fusese și până atunci ca „meșter" și îndrumător; sunt concluzii – sau diagnostic de valoare – ori un fel de vorbire într-un cod ce ne comunică și altceva, sau și mai mult, decât înțelesul superficial? Aceasta componentă există fără nici o îndoială și se evidențiază aproape în tot locul dar în câteva puncte se simte mai cu putere: *Odată cu acest început de iarnă, în ziua de 9 decembrie,* – începea Episcopul Antim – *pe neașteptate, s-a stins din viață, aici la Mânăstirea Cernica, unul din ierarhii și cărturarii de seamă ai Bisericii Ortodoxe Române, Mitropolitul Tit Simedrea, în vârstă de 85 ani. A fost un bărbat înzestrat cu serioasă cultură, dobândită în țară și peste hotare,* ***cu înfățișare ce întotdeauna exprima energia, cu o putere de muncă rar întâlnită, neridicat de la masa de studiu decât în clipa morții și, pe deasupra, dotat și cu un nestăvilit și curat dor de a contribui la îmbogățirea culturii și cărții noastre bisericești****. Prin tot ce a săvârșit în pământeasca-i viață, Mitropolitul Tit Simedrea s-a arătat* ***vrednic a fi socotit ca făcând parte din pleiada strălucită a ierarhilor cărturari români****, ale căror nume le găsim inserate în istoria culturii noastre bisericești.* ***Toți cei ce am fost în jurul său*** *suntem în măsură a afirma că* ***viața lui a fost o continuă trudă pentru lămurirea unor probleme din ogorul acestei culturi. Aproape toată, și-a petrecut-o stând aplecat cu însetoșare peste pagini de cărți, enciclopedii și dicționare, peste vechi manuscrise, condici, texte de cronici și vrafuri de reviste. Niciodată n-a fost văzut stând***

fără ocupație. Moștenirea sa culturală stă vie mărturie întru aceasta. *Mitropolitul Tit a fost un* ***ierarh luminat,*** *care tot timpul a strâns și a prelucrat material, și-a îmbogățit biblioteca și și-a lărgit continuu orizontul cultural. Scrisul său a îmbrățișat mai multe laturi ale vechii noastre culturi: editări de texte, ca în* „Viața Sfântului Nifon"; *precizări de date în legătură cu unii ierarhi, ca în* „Paretisisul mitropolitului Veniamin Costachi" *sau* „Anul nașterii mitropolitului Iosif Naniescu"; *prezentări de vechi manuscrise, ca în* „Tetraevanghelul vistiernicului Matiaș"; *înfățișări de vechi scrieri religioase românești, ca în* „Pripealele monahului Filotei de la Cozia"; *dovezi despre vechiul creștinism românesc, ca în* „Cel mai vechi document arheologic creștin găsit pe teritoriul țării noastre"; *clarificări privitoare la dependența canonică a Bisericilor române, ca în* „Unde și cînd a luat ființă legenda despre atârnarea canonică a scaunelor mitropolitane din Țara Românească și Moldova de Arhiepiscopia Ohridei" *și multe altele. Atenție deosebită a dat Vlădica Tit monahismului nostru și sfintelor sale lăcașe, închinîndu-le studii ca:* „Viața mânăstirească în Țara Românească înainte de anul 1370"; „Mânăstirea Vodița"; „Mânăstiri vândute și dăruite în secolul XV"; „Fost-au două sfinte lăcașe la Cozia?"; „Mânăstirea Titireciu"; „Seminarul călugăresc" *ș.a. și mai cu seamă în ultimii ani ai vieții, istoriei tiparului și tipografiilor din Țara Românească.* ***În acest din urmă domeniu, cel puțin în momentul de față, cunoștințele sale nu pot fi egalate de nimeni.*** *S-a ocupat de tiparul bucureștean de carte bisericească în anii 1740-1750 și, în vremea de pe urmă, de ieromonahul-tipograf Macarie din anii 1508-1512 și de tiparnița sa, afirmând cu toată convingerea că acesta n-a fost sârb, cum s-a crezut, ci român. În legătură cu activitatea sa culturală, trebuie a fi amintit și faptul că în timpul cât el i-a fost secretar de redacție – anii 1934-1939 –* ***revista Sfântului Sinod «Biserica Ortodoxă Română» a cunoscut o epocă înfloritoare. În jurul ei a adunat iscusite condeie de ilustre nume din cultura românească a vremii*** *și în paginile ei și-a publicat parte din studii și și-a inserat un însemnat număr de recenzii și note bibliografice. Ca director al Cancelariei Sfântului Sinod, Vlădica Tit a desfășurat o susținută activitate,* ***jucând însemnat rol în pregătirea și efectuarea îndreptării Calendarului în anul 1924 și în multe alte probleme majore ale Bisericii Ortodoxe Române****. A militat pentru apropierea dintre bisericile creștine, având însemnat rost în Conferința română anglicană de la București din anul 1935; a fost adept al participării Bisericii Ortodoxe Române la Mișcarea*

ecumenică, fiind desemnat de Sfântul Sinod să participe la Conferințele de la Lausanne și Oxford din anii 1927 și, respectiv, 1937; a fost de față ca sol al Bisericii Ortodoxe Române, în slujba Ortodoxiei ecumenice, la Conferințele reprezentanților Bisericilor Ortodoxe de la Sofia, în 1928, și Constantinopol, în 1929 și a luat parte la lucrările Conferinței panortodoxe de la Vatoped, din anul 1930, între altele, stăruind pentru împăcarea dintre Patriarhia ecumenică și Biserica Ortodoxă Bulgară. De asemenea, a făcut călătorii în Orientul Apropiat și a sprijinit ideea întemeierii unor așezăminte românești la Locurile Sfinte.

Acesta a fost și așa a lucrat Vlădica Tit, acest om plăcut la înfățișare și la vorbă, cu ochi de cărbune și chip limpezit de lumina cumpănită a unei frumoase înserări lăuntrice. Pe deasupra tuturor acestora, Mitropolitul Tit a fost și un îmbunătățit duhovnic. Aceasta făcea ca ușa casei sale din această sfântă mânăstire să fie des deschisă de cei ce veneau să-i ceară sfat duhovnicesc.

Înaintea acestui cărturar-vlădică și în fața acestei luminoase figuri de ales ierarh al Bisericii Ortodoxe Române, aducem, în numele tuturor celor ce l-au cunoscut, l-au iubit și l-au prețuit, a slujitorilor și credincioșilor Bisericii Ortodoxe Române, a cărei propășire a dorit-o cu căldură, precum și ***al nostru personal și al celor ce i-am fost ucenici, piosul nostru omagiu de dragoste și recunoștință pentru tot ceea ce a însemnat pentru noi toți activitatea multilaterală și bogată a Vlădicăi Tit,*** *cel ce acum s-a mutat către Domnul.*

Îi urmase la cuvânt Mitropolitul Olteniei, Firmilian Marin, astazi prea puțin cunoscut însă socotit la acea vreme drept unul dintre cei mai cu greutate vlădici, un „clasic" al ierarhiei și un pastor de Bănie ce ar trebui re-descoperit. Deși mai puțin înaripată, vorbirea lui pare a păstra același aer esoteric ce se observase anterior:

S-a stins, ca o făclie, unul din marii ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Române: Mitropolitul pensionar Tit Simedrea. Înzestrarea și râvna lui l-au ajutat să urce la una din înaltele demnități ale Bisericii. Trăsătura cea mai de seamă a Mitropolitului Tit Simedrea a fost o ***îndârjită voință****. Apoi, o covârșitoare putere de muncă. În virtutea lor a ajuns acest ierarh stăpân pe o puternică și adâncă cultură, bineînțeles bisericească, și cu deosebită aplicare către istoria sfântului nostru așezământ: Biserica Ortodoxă Română. Până la purcederea scrisului, Mitropolitul Tit și-a agonisit, cu răbdare, uneltele*

acestei trude, plină de răspundere. Limba franceză a deprins-o bine și sigur, la Montpellier, în Franța. Apoi, școlărește, și-a însușit: greaca, slavona, rusa și engleza. Între treburi și răspunderi oficiale, el își cheltuia restul de timp cu gramatica și vocabularul, cu exercițiul și conversația. Pe aceste temeiuri și pe baza unei minți ascuțite și vii, plus cercetările monografice și descifrările manuscriselor, a îndrăznit vlădica Tit Simedrea să iasă la vâslire în largul cărții și la serioasele însăilări în cîmpul scrisului: «Biserica Ortodoxă Română", «Apostolul» și altele au găzduit interesantele gânduri și cercetări istorico-bisericești ale ierarhului începător, dar plin de mari făgăduințe. După chinuitoarele treceri prin episcopat și înalta dregătorie de mitropolit și după ieșirea la pensie, ierarhul cărturar ***s-a desfășurat într-un câmp mai larg și în cercetări de adâncime,*** *care vor rămâne bine câștigate în cultura de specialitate. Dispunând de sănătate și îndelungare de zile, Mitropolitul Tit Simedrea a înnobilat revistele bisericești ale vremii noastre cu studii istorice, comentarii și precizări, complicate cronologii și rectificări de mare trebuință. Revista noastră, «Mitropolia Olteniei", s-a bucurat mult de acest privilegiu. Scrisul marelui ierarh i-a dat greutate și privilegiu, el fiind plin de fine observații, de bogate trimiteri și de o deosebită limpezime.* ***Graiul său era neaoș românesc; câteodată încărcat de cuvinte ieșite din folosință. Acest ierarh iubea cartea, adânc și pătimaș. Ochii săi lunecau pe pagini, ilustrații, vignete și literă, strălucitori și înfometați de frumos. De aceea, biblioteca dispărutului era plină de carte bună, de rarități agonisite din anticariate, la care se adăugau manuscrise originale și de mare preț. Unei biblioteci de cărturar, foarte variată, îi stă bine și alăturarea artei. Masa de lucru a acestui cărturar era plină de obiecte rare și prețioase: artofoare, sculpturi, lucrări în metal bătute în ciocan, icoane vechi și ciupite de vreme și carii, alte podoabe ale mâinilor de meșteri iscusiți și închinători ai frumosului.*** *De aceea ne doare această pierdere, deși știm că n-avem, aici pe pământ, cetate stătătoare și anii omului sunt în mâna lui Dumnezeu. Bisericii noastre îi sunt scumpi oamenii care zăbovesc pe carte, pe descifrarea trecutului și pe învrâstarea lui cu timpul și căutările noastre.*

Deși o anumită inflamare solemnă se întâlnește în panegiricul bisericesc, esențiale aici sunt trăsăturile de portret magistral, întrunind un fel de **codificare de pecete** care nu-i element de retorică și nu și-ar fi avut locul dacă nu ar fi pornit din concluzia verificabilă. „Meșterul" ni se înfățișează în felul unui „**ierarh iluminat**", îndrumător

și îndreptător și animat de un **energetism** de unicat, având o idee inaltă despre datorie și **voința** **îndârjită** de a realiza misiunea ce i se hărăzise. Soarta lui se dedicase, **în câmp larg și cercetări de adâncime,** clarificării de teme cu însemnătate în **ogorul acestei culturi** și deopotrivă „instruirii celor ce vin" și sfătuirii „celor ce erau"; în totul, o imagine de **Semănător** și de magistru incontestabil, ale cărui „cunoștințe", ***cel puțin în momentul de față, nu pot fi egalate de nimeni.*** Imaginea impresionează și impune, fiind prototipul memorabil al unui „șef de școală" admirat de discipolii selecționați cu grijă și in vederea unui obiectiv precis. Astfel doar se va putea înțelege mai deslușit *încredințarea* (ca vorbe de încheiere ale Episcopului Antim) *că amintirea Vlădicăi Tit va rămâne pentru totdeauna vie și neștearsă în Biserica noastră străbună* și dorința ca *nemuritoare să-i fie pomenirea.* Însă până la urmă, și privind doar în superficie, profeția aceasta – căci o profeție ar fi trebuit să fie – nu s-a împlinit deși „răspândirea" ucenicilor în „provincii" s-a petrecut pas cu pas și a îmbracat proporții de fenomen. O cât de sumară examinare de evoluție confirmă această impresie și o întărește. Antonie Plămădeală, încă prea puțin cunoscut atunci, va deveni episcop de Buzău și apoi mitropolit al Ardealului, ctitorind mânăstirea de la Sâmbăta de Sus, de fapt o „Academie" de tradiție românească aproape secretă iar prin operă ne-a lăsat o adevărată directivă de atitudine și un model de program ce va trebui descifrat și urmărit. Nestor Vornicescu va fi peste numai câțiva ani impunătorul mitropolit al Olteniei și „apostol al ideii străromâne", doctrinar al afirmării „dreptului românilor la sfinții proprii" și erudit autor de construcție cărturărească înfăptuită și nu doar proiectată. Antim Nica va păstori ca arhiepiscop la Dunărea de Jos, fiind înconjurat cu o venerație neobișnuită și un respect impresionant, deși ne-a lăsat o operă mai puțin proeminentă decât proiectul însă inițiative numeroase și inteligibile ca program subsidiar. Justin Moisescu va fi patriarh; Benedict Ghiuș și Grigorie Babus, alăturați lui Sofian Boghiu și lui Adrian Făgețeanu, vor ajunge în preajma anului 2000 între înțelepții secreți ai românilor, a căror înțelegere superioară a lumii și vremurilor va da un sentiment de stranietate, „lucrând" într-un fel misterios în straturi sociale ramificate. Alții, atunci absenți, între care o mențiune va trebui făcută pentru arhiepiscopul de azi Bartolomeu Anania al Clujului, vor avea o biografie de străluciri incomparabile în asfințitul vieții pământești care va însemna „urmă în istorie" și, deci, o traducere din an în an

a unei materii neperisabile ce se recunoaște și astăzi, ca și ieri. „Mesajul“, dacă a existat, așa cum se presupune, s-a răspândit. Însă pentru câtă vreme?

„UMBRA“ ȘI „IMAGINEA“

La drept vorbind, oricâte „izbânzi de ucenici“ am constata, **„amintirea vlădicăi Tit“** nu a rămas „neștearsă“ iar „pomenirea“, invocată demult de vlădica Antim Nica, nu se face. Fost-a aceasta o soartă nefericită și o posteritate ingrată ocazionate de o atitudine, uitătoare, de colectivități ce își pierd și simțul de a se conserva și memoria faptelor însemnate, fiind **incapabile să întrețină ideea de Pantheon?** Căci, de fapt, astăzi sunt prea puțini cei ce mai țin minte „viața și faptele vlădicăi Tit“ și tot mai puțini, și rari, cei ce încuviințează să își amintească. Tot ceea ce se spune, se spune invocând „imaginea“ concentrată în câteva formule, deși umbra autorității magistrale se observă mereu așternându-se în lungi răsfrângeri. Revizuirea unui punct de vedere asupra operei, prea indefinit și formulat schematic, este însă inevitabilă și am și încercat-o întâia oară acum aproape trei ani, făcând la început un plan sumar însă plauzibil. Întâi ar fi trebuit să existe un „documentar de istorie trăită“, consistând în evocări de prezență a omului viu și chiar de istorie orală, de vreme ce în aceste medii se păstrează multe știri prin memorizarea adagiilor ziditoare, constituind „cuvintele de folos“. Însă „izvoarele vorbite“ erau din capul locului puține. Arhiepiscopul Antim, cărturarii Sofian Boghiu, Benedict Ghiuș sau Roman Stanciu, starețul Cernicăi de la începutul anilor ’70, devenit episcop, dispăruseră iar din cei ce rămăseseră unii își aminteau detalii mărunte iar alții nu știau aproape nimic. Chestionarul trimis către câteva zeci de ierarhi și cărturari bisericești s-a înapoiat mai rar și cu doar câteva însemnări succinte ca răspunsuri de unde abia cu greu s-ar putea extrage ceva.

În legătură cu acestă importantă personalitate a Bisericii noastre strămoșești nu am date biografice și nici nu cunosc evenimente deosebite, afară de faptul că fiind izgonit de la Cernăuți, s a retras la Mânăstirea Cernica, probabil în anul 1944 și că a fost un distins cărturar, publicând studii temeinice în revistele Patriarhiei Române – scria Episcopul Epifanie al Buzăului, care, la vremea când Tit Simedrea se afla la Cernica, stărețea la Neamț de aproape un an. Nici Arhiepiscopul Bartolomeu Anania, de la Cluj, nu părea să dețină mai multe detalii, așa cum rezulta dintr-o scrisoare conținând elogii dar nici

un amănunt de biografie: *L-am cunoscut pe mitropolitul Tit Simedrea – un mare cărturar – dar nu atât de bine încât să vă pot fi de folos pentru ceea ce vreți să faceți.* Și totuși, cu o altă ocazie, Arhiepiscopul Bartolomeu evocase pe Mitropolitul Cernăuților și precizase legătura cursivă cu el, ba chiar și apropierea ca ucenic, rostind aceste propozițiuni: *Vreau să vă spun că mitropolitul* ***Tit Simedrea*** *a fost până la intrarea rușilor în țară, mitropolitul Basarabiei și Bucovinei. A fost ultimul ierarh mare cărturar al bisericii noastre, de o vastă cultură și m-am numărat printre puținii săi tineri prieteni, pentru ca aproape săptămânal venea la mine în casă, și era o adevărată încântare să stai de vorbă cu el, un ceas, două, trei. Îi port o amintire scumpă.*

Mai multe îndrumări veniseră de la venerabilul călugăr Mina Dobzeu, de la Mânăstirea „Sfinții Petru și Pavel" din Huși, o legendă a României secrete despre care se știa că îl botezase în detenție pe Nicolae Steinhardt și ale cărui puține cărți aveau un regim de raritate iar „Rugăciunea inimii" se copia pe fragmente intrând în folclor. El își amintea câte ceva, dar nu detalii ci doar „imaginea":

Stimate domnule Artur, Cu respectul cuvenit, cu bunăvoință vă comunicăm că am primit scrisoarea d-voastră, în care îmi solicitați să vă informez despre personalitatea distinsă a Preasfințitului Episcop de Bălți și Mitropolit al Cernăuților. În această problemă vă răspund că nu l-am cunoscut personal ci numai din auzite. Am cunoscut un consilier de al lui la Episopia de Bălți, părintele consilier Dumitru Balaur, care îmi povestea: Episcopul de la Bălți Tit Simedrea că era un Episcop cu demnitate, cult, bun administrator și atât. La toate acestea vă felicităm că vă preocupă problema Înaltului Mitropolit, om de cultură mai ales că vă este rudenie. Părintele Mina Dobzeu

„Părintele consilier Dumitru Balaur" îi fusese apropiat Mitropolitului Tit și avusese, la rândul lui, o biografie aventuroasă; era basarabean de obârșie și fugise în două rânduri din Basarabia în Regat, izgonit de ocupație; se născuse în 1903, în județul Lapușna și făcuse studii de teologie și geografie.

Cam tot pe atunci, eruditul și misteriosul Veniamin Micle, arhimandritul de la Bistrița de Vâlcea, reușise să smulga timpului necruțător o fărâmă de viață semnificativă, evocând omul prestant și legendar, respectat de contemporanii lui:

Sfânta Mânăstire Bistrița, 15 mai 2004 / Stimate domnule dr. Artur Silvestri, Am primit scrisoarea Domniei Voastre, prin care

Vă interesați despre vrednicul de pomenire mitropolit Tit Simedrea. O singură dată l-am văzut, prin anii 1966-1967, când urmam cursurile de doctorat la Institutul teologic din București. Era într-o duminică și asistam la Sfânta Liturghie în biserica „Sfântul Elefterie". În timpul slujbei, văd că intră un prelat, care m-a impresionat prin înfățișarea sa distinsă și venerabilă. Eram împreună cu un preot; el mi-a spus: „Este Înalt Prea Sfințitul Tit Simedrea, fostul mitropolit al Bucovinei". Din nefericire nu am avut ocazia să-l cunosc personal. Este adevărat că, ulterior – după cum V-am mai scris – am intrat în contact cu savantele sale studii, în special cele privind monahismul, precum și primele tipărituri din țara noastră, care mă preocupă și pe mine. În prezent pregătesc mai mult decât un studiu, probabil chiar o monografie a primului tipograf, Macarie Ieromonahul, folosind din plin cercetările vrednicului mitropolit, împărtășindu-i concluziile la care a ajuns. Aveți dreptate că ar fi o datorie de conștiință repunerea în valoare a operei sale. Arhim. Veniamin Micle

Și acum, ca întotdeauna, memoria afectivă și „tipologia legendară" împiedicau investigația să înainteze. Spre a le depăși era nevoie de un program – care exista în concept – însă și de îndrumări de teren spre a se obține documente. Abia par. Mircea Pacurariu, eminentul istoric al Bisericii Ortodoxe Române, formulase o „schiță de lucru" unde se includeau obiective, etape, priorități și surse posibile – în două scurte epistole ce vor trebui puse ca începutura oricărui studiu ulterior în această materie, fiind, cum se spune, „casație în problemă": *Mă bucur de cele ce mi ați scris în legătură cu Tit Simedrea. Despre Tit Simedrea nu s a scris mai nimic, doar necroloage la moartea sa, și ce am scris eu în* ***Dicționarul teologilor românilor*** *(ed. II, p. 441 442). Ar merita o monografie de 250-300 pagini! Știu că un preot din jud. Suceava, fost student de al meu, cu frumoase preocupări istorice, vrea să scrie despre el într o revistă bisericească din Moldova. V aș sugera să i scrieți și să vedeți dacă a lucrat ceva sau nu. Se numește Dumitru Valenciuc, co. Volovăț, jud. Suceava, cod 5885. În orice caz, trebuie cercetate arhivele eparhiilor în care a lucrat: București, Bălți, Cernăuți, Suceava și va fi destul de dificil. Ar fi necesară apoi o analiză temeinică a operei sale istorice, căci a scris frumos și bine! /…/ Dacă el n-a avut parte de o păstorire liniștită nici la Bălți, nici la Cernăuți, în schimb opera sa științifică rămâne ca operă de referință pentru cercetători. Toate lucrările mai noi îl citează, atunci când e vorba de „Pripeale", „Viața Sf. Nifon" și celelalte. Dar, din păcate, tocmai această operă științifică*

e tratată cam sumar. De aceea, va fi nevoie ori de o ediție nouă, ori de o altă lucrare consacrată lui Tit Simedrea, pe bază de documente din Arhiva Patriarhală. Pr. Prof. Mircea Păcurariu

Păr. Valenciuc se ocupase cu adevărat de biografia lui Tit Simedrea și lucrase cu sârguință dar majoritatea cercetărilor rămăseseră inedite, precum mărturisea câțiva ani mai târziu când îmi scrisese într-un mod surprinzător; el se concentrase însă asupra unor amănunte de biografie, având un caracter de „dezvăluire" care, fiind utile, clarificau detalii și doar atrăgeau atenția asupra unei „lucrări" rămase fără recunoașterea meritată: *ian 2007 / Distinse Domnule Artur Silvestri. Sunt preotul Valenciuc Dumitru din com. Volovăț, jud. Suceava. Îndrăznesc să mă adresez Domniei Voastre cu rugămintea de a mă lămuri în problema mitropolitului Tit Simedrea. Vă este cunoscut faptul că, momentul plecării sale de la conducerea eparhiei Bucovinei este complet nelămurit. Motivația unei demisii din proprie inițiativă, vehiculată de către unii cercetători, nu stă în picioare. Mă pregătesc să public o ciornă scrisă de mitropolitul Tit, în august 1944, care, după umila mea părere, lămurește multe din dedesupturile demisiei. Am găsit informația că Domnia Voastră ați publicat „Gânduri răzlețe despre mitropolitul Tit Simedrea". Din păcate, în cursul documentării pentru lucrarea „Emilian Antal, Lt. de mitropolit al Bucovinei", apărută în 2005, nu am avut la dispoziție documentele la care fac acum referire. Cartea /../ s-a bucurat de bună primire și în Ardeal, la Toplița, dar și la Iași. Acum mă gândesc să public aceste documente pe unde voi avea posibilitatea, pentru a se cunoaște mulțimea mizeriilor pe care a trebuit să le suporte vrednicul cărturar. /../ Pr. D. Valenciuc*

Însă opera și „mesajul" rămăseseră cu adevărat fără o înțelegere potrivită în posteritate iar „lucrarea" era întreruptă, așa cum apărea pe suprafețe? Ipoteza nu părea să se confirme de vreme ce pretutindeni evocarea studiilor de mari însemnătați se făcea stăruitor iar istoriografia literaturii așa-zise „vechi" aproape că prelua prin compilație încheierile lui Tit Simedrea despre Filotei de la Cozia, tipograful Macarie și „viața mânăstirească anterioară anului 1370". Rezultă că opera vorbea cu putere prin mijlocitori iar „prezența tipologică" rămăsese întipărită într-un strat de rezonanțe perpetue.

Aceeași „imagine" compusă din concluzii de personalitate, bibliografie și „cursus honorum" reieșea și din scurta evocare făcută de respectabilul episcop Gherasim Cristea, al Râmnicului, unde imaginea cărturarului studios, întâlnit în Biblioteca Academiei către

sfârșitul „deceniului criminal“, constituie o relativă noutate: *Maestre Artur Silvestri, Cu privire la vrednicul de pomenire – fostul mitropolit Tit l-am cunoscut mai bine pe când frecventa Biblioteca Academiei din București, prin anii 1958-1960, în sala bibliotecii „Cartea rară“. Mitropolitul Tit al Cernăuților, a fost un ierarh, cult prietenos, comunicativ, bun român și preot ales, a făcut cinste Bisericii Ortodoxe Române. La Cernăuți, între alte activități culturale și de viață duhovnicească a avut bune relații cu un grup de intelectuali care, în criza de viață duhovnicească, care avea să se instaleze cu venirea comunismului, au constituit „Rugul Aprins“ de la Mânăstirea Antim din București, inițiat de gazetarul Sandu Tudor, mai târziu schimonahul Daniil – fost stareț la Mânăstirea Rarău, care a durat până prin anul 1949, când a fost desființat de comuniști. Mitropolitul Tit știu că s-a ocupat de trecutul și viața Schitului Titireci din județul Vâlcea. De asemenea, s-a ocupat de călugărul Macarie, care a tipărit Liturghierul slavon la 1508, susținând că a fost român.*

„OMUL SECRET“

De fapt, „noutatea“ privitoare la **Biblioteca Academiei** se distingea și într-o repede evocare făcută de mitropolitul Antonie Plămădeală drept răspuns la câteva întrebări ce i-am trimis pentru „Modelul Omului Mare“ unde acest scurt fragment, inedit până astăzi, nu a intrat:

Cum vă amintiți de Mitropolitul Tit Simedrea? I.P.S. Dr. Antonie Plămădeală*: Pe Mitropolitul Tit Simedrea l-am cunoscut destul de bine. După ce a venit de la Cernăuți și s-a stabilit în Mânăstirea Cernica, venea des prin București, unde și slujea:* ***Era un mare mitropolit, cărturar de care țineau seama toți****. Nu știu sigur de ce a plecat de la Cernăuți. Cum însă eu l-am întâlnit după război, cred că a plecat din pricina războiului. L-am întâlnit adesea pe la Academia Română, la bibliotecă, pentru că era destul de studios. El a publicat cel dintâi din scrierile unui călugăr de la Cozia. A scris {despre} primele documente descoperite în Mânăstirea Cozia /../ care au fost socotite scrierile cele mai vechi de pe teritoriul țării noastre.* ***Știu că era un călugăr bun, și nu și-a încetat încercările*** *nici când a fost în Mânăstirea Cernica. Cred că* ***era foarte bătrân.*** *Îmi aduc aminte bine de el, fiindcă el a fost unul din cei trei episcopi care m-au hirotonisit pe mine întru arhiereu, în ziua a treia de Crăciun, în anul 1970.* ***Mi se părea că e de o liniște cumva***

fantastică. Nu l-am auzit plângându-se vreodată de ceva. *Așadar, el m-a hirotonisit împreună cu patriarhul Iustinian și Episcopul Antim Nica.* ***Îi doresc o mântuire în cerurile lui Dumnezeu, iar liniștea lui să-mi dea și mie putere, să fiu mereu liniștit în Domnul."***

Dar în stilul de profetism senin din scrierile de amurg, Antonie Plămădeală rezuma o legendă și indica o altfel de realitate unde nu apare doar prestigiul cărturarului „de care țineau seama toți" ci și „omul încercat" însă stoic, trăind cu o „liniște cumva fantastică" și fără a se plânge „vreodată de ceva". Concentrarea este impresionantă deși textul pare surprinzător de sumar. Apar aici „Biblioteca Academiei" ca loc de catedră portativă unde **Învățătorii Secreți** ai vremii oficiau și adunau prin alegere de ucenici (o temă ce va trebui studiată cu timpul și lămurită); **„triumviratul episcopal"** ce consacră și unde Mitropolitul Tit stătea alături de patriarh în ipopsifierea candidatului la arhierie ce va deveni marele mitropolit de Ardeal; apoi, impresionantă și tulburătoare, rugăciunea de final, adresată ca unui sfânt: **iar liniștea lui să-mi dea și mie putere, să fiu mereu liniștit în Domnul**. Căci ce altceva ar putea să însemne aceste cuvinte de neuitat, de invocare aproape șoptită, senină și încrezătoare?

Un aer de mistic insondabil începea să se întrevadă, aici abia presimțit, dar l-am întâlnit mai pronunțat ceva mai târziu citind câteva rânduri de evocare a hirotoniei sale, făcută de pr. Dumitru Bejan într-un fel ce conține dezvăluirea unei inițieri de o factură stranie: *În anul 1940, mitropolit al Bucovinei de Nord, cu sediul la Cernăuți, era Tit Simedrea. Un ierarh foarte deștept. Era din Teleorman. Istoric mare. El m-a hirotonit. Înainte de hirotonie mi-a zis așa: „Eu te hirotonesc, dar să știi, când vei sta cu mâinile pe colțul Sfintei Mese și eu îți voi pune mâinile pe cap, să ceri de la Dumnezeu o harismă. Harul preoțesc îl au toți preoții egal, dar harismele nu le au toți. E o deosebire. Știm de harul Preoției, una din cele șapte Taine, pe care îl au toți preoții, dar harisma este un dar special, pe care îl are cineva. Poate să nu fie preot; dar în special preoții îl au, dacă îl cer!" Și am cerut. Și mi-a dat, părinților. Orice candidat trebuie să ceară o harismă, când citește arhiereul cele trei rugăciuni. Ai timp să ceri de la Dumnezeu o harismă. Uită-te la Sfântul Pavel și vezi ce daruri sunt de la Duhul Sfânt: predica, puterea de pătrundere în inima omului, harul de a vindeca bolnavi, harul scrisului. Crezi că-i ușor să ai cinci talanți? Trebuie înmulțit, dublat harul"*

Alte câteva consemnări risipite într-un loc și în altul îngroșa ceața deasă a supozițiilor din care astăzi este cu neputință de a se

extrage o concluzie deslușită. Sunt unii care îi atribuie Mitropolitului Tit rostul de a fi inițiat „mișcarea Rugului Aprins“ de la Mânăstirea Antim, legându-l de prezența neobișnuită a Mitropolitului Nicolae al Rostovului (exilat la Cernica în vreme de război) și a însoțitorului acestuia, profeticul călugăr Ioan Kulaghin, „cel Străin“, cel ce deslușea viitorul. Alții sunt de părere că întâile îndemnări în vederea acestei „renașteri neo-bizantine“ s-ar documenta în epoca păstoririi de la Cernăuți unde ar fi primit, la începutul anilor '40, pe Sandu Tudor și încă și pe alți cărturari dedicați „trăirii mistice“ și i-ar fi instruit, creind un program ce a fructificat ulterior. În lipsă de documente, „versiunile“ sunt neobișnuite și conduc la încheieri ce nu trebuie dezvoltate, măcar din prudență. Mareșalului Antonescu i-ar fi stat aproape și l-ar fi sfătuit cu înțelepciune și solidar. Ar fi făcut scăpați mulți evrei din Cernăuți și ar fi creat „rețele“ bucovinene de felul celei ce l-a inclus pe Raoul Șorban în Ardeal. I-ar fi fost apoi duhovnic și îndrumător patriarhului Justinian; ar fi practicat un gen de isihasm de iluminat iar pe „tinerii vremurilor postbelice“ i-ar fi povățuit în vederea **răspândirii în geografie,** atunci când timpurile ne-o vor cere. Rezultă că **„justinienilor**“ îndrumați de Patriarh, ar trebui să le adaugăm pe **„simedriști**“, o confrerie care s-a rezemat cu precădere pe „osul basarabean“ și pe celula romanității de Răsărit, încercată de ocupațiile prelungite. Sunt, însă, ipoteze despre care nu s-ar putea spune nimic verificabil deși, însumate din alăturare de izvoare diverse, acestea există și se citesc uneori.

AMINTIRI DINTR-O „CARTE VORBITĂ“

Acestor detalii stranii ce ar trebui legate altfel spre a fi clarificate, li s-a adaugat într-o vreme încă unul, absolut tulburător. În vara lui 2007, la câteva săptămâni după ce publicasem o mică broșură cu titlul „Regula Chiliei Luminate“, am primit un mesaj de la Schitul Locurele, unde se retrasese venerabilul călugăr Adrian Făgețeanu, care plecase de câțiva ani de la Mânăstirea Antim părând a dori să îmbrace „marea schimă“ (o treaptă a esoterismului ortodox despre care se vorbește prea puțin și nu se știe aproape nimic). Deși nu își luase „chipul îngeresc“ după tipic, era evident că trăia în pustnicia mărilor mistici și că, ajuns la o vârstă de patriarh biblic, ar fi voit să comunice altceva decât se spune în mod curent. Ceea ce aflasem m-a descumpănit căci, știind că îi sunt „rudenie“ Mitropolitului Tit, se hotărâse să îmi destăinuiască profeția acestuia despre

viitorul României . Insă deși aș fi dorit, nu am urcat în munte să-l întâlnesc căci mi-am dat seama că nu eram nici pregătit și cred că nici vrednic să o ascult. Abia am reușit să scriu câteva întrebări oarecari și să i le trimit printr-un mesager care a și înregistrat cele ce socotise util să răspundă și le-a transcris întocmai așa cum sunt aici:

Așa am ajuns la Mitropolitul Tit Simedrea; de ce? Nu aveam nici o idee despre mănăstire, nu știam dacă tineri ca mine, necredincioși și plini de greșelile tinereții, {sunt primiți}; pentru că eu am dus o viață de Heidelberg cât am fost student la drept, numai cu băutură, femei și distracții dintre care nu toate erau după ideea creștină. Și am căutat un fost coleg al meu de liceu și de joacă care fusese profesor de filosofia creștină – cred că acum nici nu se mai predă- și m-am dus la el și i - am spus că nu pricep cum ar trebui să vorbesc cu un stareț sau cu un episcop sau mitropolit. Când am ajuns la ușa lui Vasile Boacă, am ciocănit și a ieșit alt arhimandrit și m-a întrebat: „Pe cine căutați?" l-am răspuns {ca} pe părintele Vasile Boacă. L-am întâlnit, i-am spus ce am pățit și că vreau să ajung la mănăstire și sunt dezorientat, nu știu la cine să mă duc și cum să fac. I-am spus că am studiat dreptul și literele și mi-a spus că nu mă sfătuiește să merg acum la mănăstire pentru că un tânăr cu studii nu e bine primit pentru că este acuma o stare așa de nu se știe cu ce scop ai venit, nu se are încredere în stareț, în noii-veniți, chiar dacă au studii multe, nici că va asculta, nici că va munci. În acest timp, duhovnicul cu care discutam este chemat de mitropolitul Tit Simedrea la Cancelaria Mitropoliei. Îmi zice „Uite, mă cheamă I.P.S. Mitropolitul Tit Simedrea, mă cheamă la Cancelarie și cu ocazia asta vino cu mine și am să-l rog pe el să-ți dea un răspuns la ceea ce vrei tu". M-a luat aproape cu sila, eu eram mai timid, așa, nu îndrăzneam să merg; și m-a dus acolo. Când i-a spus mitropolitului Tit Simedrea că vreau să merg la mănăstire, el i-a zis foarte interesat „Vorbim mai târziu de problemele Cancelariei și acum lasă-mă cu el și ne vedem mai târziu, pentru că acum nu vreau să fiu deranjat: vreau să vorbesc cu el". Pe masă avea niște cărți. A deschis în fața mea două volume de istoria creștinismului și mi-a spus că le ține în față și de câte ori le citește lăcrămează când știe ce a fost creștinismul la noi în țară, secole întregi. Uneori, traversând peste Carpați, veneau din alte țări călugării sihaștri să întâlnească sihaștrii noștri, veneau din Rusia, din Grecia să asculte sfaturile și din cauza asta lăcrămează; și a repetat de câteva ori aceeași idee

că secole de-a rândul în Carpații noștri a fost o viață adevărată, creștinească. Și monahii acum nu mai au încredere unii în alții și sunt dezbinați. Aproape două ore m-a ținut explicându-mi aceeași problemă, dar cu alte cuvinte. Și apoi zice: „Mi-a spus și părintele arhimandrit și alții, și îți spun și eu, că poți să mergi dar nu la orice mănăstire. Acum am treburi urgente cu niște ședințe aici la mitropolie dar peste două săptămâni eu merg la mânăstirea Putna și atunci vino, că te iau și pe tine. Te duc acolo că acolo sunt eu stareț, că nu strică când cineva îmi ia locul". Atunci ne-am luat rămas bun și, repet, că în aceste două ore de mai multe ori a oftat Tit Simedrea când își amintea de viața trecută. După ce am ieșit, m-am gândit: ce să mai aștept eu două săptămâni și să-l deranjez pe mitropolit? M-am dus la gară la Cernăuți și am întrebat când este tren spre Mânăstirea Putna și mi s-a răspuns că seara târziu, după miezul nopții: ajungi acolo cu trenul de persoane până la Rădăuți iar de acolo înainte, cu un tren de munte. Am luat bilet, am plecat, am ajuns într-adevăr după miezul nopții la Putna, pe la ora 3 noaptea: nu știam drumul spre mănăstire, am stat în sala de așteptare a gării până dimineața, când m-am dus spre mănăstire . Și când am ajuns acolo, mănăstirea era plină de credincioși căci eu nu știam că e Hramul mănăstirii și era o mulțime de țărani care aduceau de toate la mănăstire. Slujba m-a impresionat mult ca de altfel și ceea ce am găsit la Putna; iar după slujbă toți au fost invitați la masă, eu însă am rămas în biserică că, de, nu adusesem nici un dar. Îmi spuneam că eu n-am ce căuta la masa tuturor când eu nu am adus nimic. Un călugăr a venit peste vreo jumătate de oră în biserică să ia o carte și,văzându-mă, îmi zice: „De ce stai aici? De ce nu vii la masă?". „Păi dacă n-am adus nimic?!". M-a luat cu forța când a auzit, spunându-mi: „Nu-i nimic!"

Mitropolitul Tit Simedrea cred că m-a pus la încercare și a dorit să vadă dacă eu doresc sincer să merg la o mănăstire sau mă socoteam inapt pentru alte funcții sau viețuiri. Și abia când și-a dat seama că nu mă interesează alte funcții – cu toate că aveam destulă pregătire, că am ocupat funcții destul de importante- nu mă mai interesa altceva, nici căsnicia, nici familia, ci numai să răspund recunoștinței lui Dumnezeu că m-a salvat de la moarte. Auzisem că, din toți episcopii și mitropoliții țării, Tit Simedrea era cel mai cult . M-am convins de aceasta după opt ani când l-am cunoscut pe părintele Daniil care era la mănăstirea Antim: și el mi-a spus că toată lumea știe de la el că a fost convertit din cauza unei vizite pe care

a făcut-o la Sfântul Munte la Athos . Mie însă mi-a spus în particular că pe el vlădicul Tit Simedrea l-a convertit cu adevărat și el l-a îndemnat la lucrarea Rugului Aprins care s-a desfășurat câțiva ani la Antim, la Govora, și ne-a folosit pe noi ca un fel de comensori, administratori sau să pregătim toate cele necesare în mod special pentru slujbele de noapte, după îndurarea Sfîntului Munte, care s-a făcut la Antim și la Govora.

Ce știți dumneavoastră despre Rugul Aprins și dacă există un secret al Rugului Aprins?

În Biblie scrie foarte clar că Moise când s-a urcat în muntele unde a primit poruncile de la Dumnezeu, a văzut că un rug, un arbust ardea cu o flacără diferită, specială, neasemănătoare cu flacăra Pe care o vedem când arde orice lucru, și totuși nu se prefăcea în cenușă și era mult mai verde, mult mai viu ca alți copaci. Așa era înțelesul că atunci când focul este dumnezeiesc, există ceva ce nu putem percepe, ceva frumos, care te întinerește, te înviorează, cum s-ar zice te face cum erai în tinerețe, asta simți. Deci, din cauză că, în timpul marxismului, creștinismul era pus la mare încercare de foarte mulți ce dirijau și preferau să spună că nu mai sunt credincioși, numai să spună,/../ Din această cauză educația copiilor a rămas cu totul neglijată ani de zile și acum se simte că și fiii celor de atunci nu sunt credincioși. Deși au fost botezați. Și cred că la sugestia I.P.S. Tit Simedrea, Sandu Tudor a pornit această mișcare a „rugului aprins" {Dar} pe urmă toți au fost arestați și condamnați. Sandu Tudor a fost bătut și chiar a murit în timpul bătăilor la închisoarea de la Aiud unde trebuia să ispășească o condamnare de 25 de ani. Eu am fost al doilea ca maximă de condamnare, 20 de ani de temniță grea și muncă silnică.

Sandu Tudor ne spusese că el a ispășit și cum a fost convertit la Sfântul Munte. El s-a dus cu un gând foarte urât acolo: era un foarte mare talent ca scriitor și a scris niște cărți foarte căutate de cei care își bat joc de credință, a câștigat avere cu aceste cărți, dar nu așa mare cum a câștigat cu alte câteva cărți . /.../ Când i-a povestit cum a fost un refugiat in viața veșnică, cînd s-a convertit, vlădicului Tit Simedrea, acesta/.../ le-a spus că altul este rostul cărților: ca în rândul monahilor să înceapă într-adevăr o viață duhovnicească superioară. Tit Simedrea era foarte iubit de subalterni, aceasta nu din respectul pentru rang ci cu toată dragostea sinceră pe care o aveau cei care erau conduși de mitropolit./../ El nu îngăduia să spunem formula asta de „prea sfințite", pentru că

spunea că nu poate fi el „cel prea mare", nu-i prea bun, pentru că Dumnezeu e ***a-tot-bun.*** *Era singuratic și rugător. Așa mi-au spus toți pe care i-am cunoscut și cu care am vorbit despre el, că tot timpul – mai ales ziua – fiind foarte ocupat cu subalternii, noaptea se trezea și scria. Dormea foarte puțin și mai toată noaptea scria, pentru că noaptea se simțea liniștit.*

Avea ceva special, avea ceva al lui, aparte, care-l inspira, credeți că pogorâse duhul sfânt asupra lui?

Ceea ce mi se pare și mie și altora li s-a părut că avea ceva deosebit: făcea totul din dragoste adică voia să facă și el și aprecia foarte mult pe cei care nu erau egoiști; fiecare făcea bine altora.

Când l-ați văzut ultima dată, vă aduceți aminte ce ați vorbit, cum vi s-a părut după anii trecuți?

El a mai venit la mănăstirea Antim unde era mișcarea „rugului aprins", și când au fost arestați și condamnați eram sigur că îl vor aresta și pe el. Comuniștii aveau o practică diplomatică deosebită dar pe vlădica nu l-au arestat ca să nu se spună în străinătate că biserica e persecutată de sus în jos. Nici un mitropolit de-al nostru, nici patriarhul, n-au suferit aceasta, dar erau mii de închisori și lagăre, așa că pe el l-au căutat numai din punct de vedere diplomatic și nu l-au arestat.

Ați avut atunci o discuție specială cu el?

Nu, n-am avut, dar mereu repeta Sandu Tudor că lui îi datorează toată revenirea la adevăr. Ceea ce v-am spus eu acum nu avea cine să-i spună domnului Silvestri. Că rodul Sfântului Munte nu e rezultatul poveștii lui Sandu Tudor, nu-i Sfântul Munte în orice caz, deși toți spun acest lucru, ci și al lui Tudor. Ne-am confesat când eram împreună la Schitul Crasna în '67, numai noi doi eram aici.

Dacă nu se întâmpla nimic și totul mergea bine conform planului stabilit și scopul mișcării rugului aprins se materializa, ce se întâmpla?

Scopul acestei mișcări era tot duhovnicesc și, într-adevăr, și părintele Daniil {Sandu Tudor}, și mitropolitul Olteniei Firmilian au spus că vom organiza întâlnirea tuturor călugărilor din țară ca să schimbe rânduiala: că fiecare mânăstire avea regula ei și se dorea ca toate mănăstirile să aibă aceeași rânduială, aceeași regulă și pentru asta a fost numit părintele Daniil la Crasna – Gorj și pe mine m-a pus să chem și să pregătesc chemarea tuturor călugărilor. Și mitropolitul Firmilian, care-mi fusese profesor la seminar înainte, știa de acest

lucru. Tot la sugestia vlădicului Tit Simedrea se făcea o singură rânduială pentru toate mănăstirile din țară.

Deci ideea mișcării „rugului aprins“ aparține clar mitropolitului Tit Simedrea?

Da, el a făcut totul din ce s-a putut face ca acest scop să fie atins, dar nu s-a putut din cauză că toți am fost arestați. De la Crasna-Gorj a fost arestat Sandu Tudor și, în scurt timp, eu.

Ce credeți că s-ar fi întâmplat în Biserica Ortodoxă și în România de azi dacă atunci această mișcare se concretiza?

După părerea mea ar fi fost un impuls ce s-ar fi simțit extraordinar în câteva decenii, producând o schimbare majoră în Biserica Română.

/…/ Dacă ați fi în puterea vârstei acum ați încerca o reinițiere a mișcării „rugului aprins“? Cât de bună ar fi pentru România materializarea mișcării „rugului aprins“?

Ar fi bine pentru România să se concretizeze acest lucru dar în împrejurările și stadiul în care a ajuns acum Biserica nu-i poți uni nici pe monahi, nici pe creștini, nici pe vlădici. Nu-i poți uni. Chiar pentru mine e un fel de semn de întrebare dacă în viitor se va face ceva sau nu. Eu am un fel propriu de înțelegere a lucrurilor astfel: întotdeauna când o furtună puternică face dezastre, întotdeauna sunt loviți copacii din vârf, nu cei de jos. Deci întâi lovirea se face împotriva capului Bisericii și a celor apropiați lor ca ei să conducă haosul și nu politicul. Da. S-a exprimat acest lucru și în creștinism: ucideți păstorul și i se va risipi turma. De aceea, biserica ortodoxă are o rugăciune întâi pentru capii bisericii și apoi pentru noi, ceilalți.

Credeți că „rugul aprins“ va înflori vreodată în România?

Abia după ce Dumnezeu va interveni ca domnia lui Anticrist să se termine.

Credeți că se va mai naște în viitor un Tit Simedrea care să concretizeze mișcarea „Rugului aprins“?

Cred că nimeni nu poate să prevadă acest lucru dar atunci când prorocul Ilie vedea că în jurul lui e haos, cerea lui Dumnezeu povețe, iar Dumnezeu i-a răspuns: **Cine știe căile vii sunt în munți necunoscuți și care au pusă nădejdea în Dumnezeu.**

„*RUGUL APRINS* “ DE LA ANTIM

Recitind documentele adunate aici întâi de toate ca să nu se piardă, mi-am dat seama că deși par a fi sumare și, unele, chiar destul de puțin semnificative, dau o impresie de ***indistinct misterios și*** *parcă ascund și o altă dimensiune decât cea vizibilă. Cele mai multe „contururi nedefinite“ se întâlnesc ori de câte ori se invocă istoria „Rugului Aprins“ și, mai mult decât atât, însăși* ***ideea*** *care creează sentimentul că ne vorbește „în mai multe limbi“. Există, deci, un „secret al* Rugului Aprins*“ de la Antim?*

De obicei, evocările se opresc la „moment“ și la „context“ iar analiza, atunci când se face (deși folosind o materie prea de tot firavă în absența documentului extins) deplânge felul cum „mișcarea“ a fost întreruptă și cum inițiativa, indiferent de unde ar fi pornit, s-a aflat prea repede culcată la pământ. Lipsesc deopotrivă „preistoria“ (adică originile și izvoarele) și „post-istoria“ (deci ecourile și efectul) care, însă, au mai mare însemnăte decât episodul cronologic.

La drept vorbind, mișcarea „Rugului Aprins“ de la Antim *„nu a fost o mișcare“ dacă ar fi să ne alăturăm în concluzie Păr. Arsenie Papacioc însă, deopotrivă, aceasta ascunde și o altă semnificație, mai înaltă, ce depășește datele consemnate și se include* ***în imemorial și pecetluit.*** *Căci, de fapt, „rugul aprins“ trebuie socotit însuși felul nostru de a reacționa istoricește și mecanismul ireductibil ce îngăduie mulțimea de „renașteri“ periodice care au o aparență de inexplicabil și de miracol.*

O exegeză în enigmatic ar fi posibilă deși în această materie concluziile sunt de obicei privit circumspect și luate în derâdere. Fapt este că „Rugul aprins“ al lui Moise se localizează pe Muntele Sinai, nu departe de „Mânăstirea Sfânta Ecaterina“, un „loc“ izolat și o cetate sacră terestră, unde se pătrundea printr-o intrare situată la zeci de metri de pământ. Aici, într-un ***Loc consacrat*** *unde stau manuscrise vechi și numeroase, multe încă necunoscute (și de o însemnătate ce rivalizează cu Vaticanul, fiind poate „un sediu de enigme păzite“) cel dintâi hram fusese „Schimbarea la Față“ și în vremea lui Justinian fusese populată cu bessi, o seminție tracică de la Dunărea de Jos, precum susține D. Stăniloae într-un studiu ce încă nu a fost dezvoltat decât sumar – deși în manieră erudită – de către Aurora Petan și Mihai Andrei Aldea. Însă Tit Simedrea inițiase* „Rugul Aprins“ de la Mânăstirea Antim *încă de la începutul anilor ’40, pe când se afla cu șederea de arhiepiscop la Cernăuți, și îl așezase în ideea*

„Schimbării la Față", care poate prin coincidență este și „ziua muntelui Ceahlău". Un aer inițiatic există. Cu „Basarabia" – ilustrând drama noroadelor persecutate – și cu „Bucovina", loc de consacrări răspândite în mânăstiri emblematice, suntem într-o geografie de sensuri concentrate, având Muntele Sfânt în însăși prototipul de așezare. Cu Antim*, unde pretutindeni se re-amintește* ***cărturarul ucis, martirul cărților ziditoare, „Fondatorul" de bibliotecă,*** *adaosurile se proiectează în sacrificial. Apoi, „învățătura" și „discipolii", existând, deci, o* ***lecție nerostită, ucenici răspândiți, „misiune" și o poruncă din vremuri neidentificate.*** *Acestea pot fi „coincidențe" sau „simboluri" însă, ori de unde le privim, au o greutate de* ***semn și potrivire****.*

Indiferent cum ar fi, „uitarea" lui Tit Simedrea începe să se explice. În fond, aceasta este ***pedeapsa spiritului creol*** *care lucrează sistematic ori poate numai intuitiv. Tot ceea ce i-a orânduit opera îi este potrivnic „răului românesc" căci el s-a exprimat prin „făcut" (și arareori în teorie) în direcții care acestuia nu-i plac. Recapitularea tematică impune și motivează. Prin imnograful Filotei, ne-a arătat calea ofensivă și afirmarea în universal; prin „continuitatea și străvechimea mânăstirilor" ne-a dat întărirea autohtonismului uimitor și manifestat în realități paralele care nu-i obligatoriu a se consemna; prin micile monografii de „lăcașuri regionale" ne-a evidențiat înrădăcinarea în Loc; iar prin „Rugul Aprins" întrevedem reazemul de recucerire și secretul „focului imaterial" care lucrează alături de timp, precum călugărul de la Sfânta Sofia care liturghisește din ziua Căderii Constantinopolei, aflându-se într-o altă dimensiune. Acestea nu sunt îngăduite în vremurile ce trăim când tocmai „Locul", „Neamul" și afirmările necontrolate se expun condamnării și trebuie să fie așezate în genunchi spre a se încuviința* ***triumful expasiunii în uniforme.***

Dar în esență ***„uitarea" însăși devine o cheie a înțelegerii și*** *nu, aa cum ne apare în superficial, subiect de dramă personală și de ieremiadă în tema zadărniciei universale. Căci, de fapt, în aceste straturi enigmatice „persoana" sau „omul trecător", nici nu contează și chiar dacă este uitat ori desfăcut de identitate, ne rămân concluziile transmise pe căile anonimatului imemorial, ca și faptul de folclor. Dincolo de prezențe stau, așadar, „Focul fără moarte", „înrădăcinarile", memoria nedeslușită epic însă tradusă în peceți.*

9 Aprilie 2007, Sfintele Paști